

BACALAUREAT

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

– prezentare schematică pentru proba scrisă –

BIANCA-VIRGINIA IBADULA

ROBERT-ANDREI STOICA

BACALAUREAT

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

– prezentare schematică pentru proba scrisă –

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IBADULA, BIANCA-VIRGINIA

Bacalaureat - Limba și literatura română : prezentare schematică pentru proba scrisă / Bianca-Virginia Ibadula, Robert-Andrei Stoica. - București : Editura Universitară, 2023

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1606-3

I. Stoica, Robert-Andrei

811.135.1
821.135.1.09

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062816063

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2023
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47/ 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Introducere	7
Cronologia operelor necesare subiectului al treilea	9
Scriitorii și operele lor. Puncte de reper în raport cu genurile, speciile și curentele/orientările literare	10
„Dacia literară” – Mihail Kogălniceanu	11
„Alexandru Lăpușneanu” – Costache Negruzzi.....	15
„Povestea lui Harap-Alb” – Ion Creangă.....	19
„Moara cu noroc” – Ioan Slavici	25
„Luceafărul” – Mihai Eminescu.....	31
„O scrisoare pierdută” – Ion Luca Caragiale	37
„Eminescu și poeziile lui” – Titu Maiorescu.....	43
„Rugăciune” – Octavian Goga	47
„Plumb” – George Bacovia	51
„Modernismul lovinescian” – Eugen Lovinescu.....	55
„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” – Lucian Blaga.....	61
„Ion” – Liviu Rebreanu	65
„Aci sosi pe vremuri” – Ion Pillat	71
„Testament” – Tudor Arghezi	75
„Meșterul Manole” – Lucian Blaga.....	79
„Baltagul” – Mihail Sadoveanu.....	85
„Riga Crypto și lapona Enigel” – Ion Barbu	89
„Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” – Camil Petrescu.....	93

„Maitreyi” – Mircea Eliade.....	99
„Enigma Otiliei” – G. Călinescu.....	105
„Moromeții” – Marin Preda	111
„Leoaică tânără, iubirea” – Nichita Stănescu.....	117
„Iona” – Marin Sorescu	121
„Cel mai iubit dintre pământeni” – Marin Preda	127
Tabele concepute pentru eficientizarea asimilării informaționale	131
Sinteză a trăsăturilor de identificare a curentelor culturale manifestate în literatură	149
Modele de organizare a răspunsului pentru subiectul al II-lea de la examenul de bacalaureat.....	155
Bibliografie.....	159

INTRODUCERE

Dorința de a oferi adolescenților o înțelegere cât mai bună asupra conceptului de „temă și viziune despre lume” și o modalitate de a-și organiza eficient informația, pe care o expun într-un eseu pe acest subiect, constituie scopul elaborării acestei lucrări.

De precizat este că ideea de „temă și viziune despre lume” are la origine și faptul că texte, precum cele selectate pentru a fi discutate în cadrul acestei cărți, au, printre altele, menirea de a contribui la desăvârșirea personalității adolescentului pentru pregătirea integrării în societatea contemporană, căci deprinderea de învățăminte este obiectivul fiecărei opere literare. Aceste calități pot fi dobândite atât din experiențele reale – trăite în cotidian –, cât și din experiența vieții imaginate în operă și transmisă prin intermediul unor personaje sau instanțe lirice. De aceea, cert este faptul că învățăm din greșelile sau faptele de admirat ale altora, precum cele pe care le evidențiază personajele prin propriile acțiuni în jurul cărora se constituie firele epice. De asemenea, învățăm din experiența instanțelor lirice care își expun trăirile umane atât pozitive, cât și negative.

Reprezentarea schematică aduce o elegantă simplitate pentru a asimila punctele-cheie ale textelor, puncte pe care le poți dezvolta într-un eseu original privind tema și viziunea despre lume, dar și relația dintre două personaje sau particularitățile de construcție a unui personaj.

Așadar, paginile acestei cărți înglobează o modalitate de organizare a informației și oferirea unui tipar de elaborare a unui eseu pentru fiecare text, într-un limbaj ușor accesibil și celor care au o pasiune pentru disciplina limba și literatura română, dar și celor cărora informația le este necesară doar pentru a-și urma propria lor pasiune.

Autorii

**CRONOLOGIA OPERELOR NECESARE
SUBIECTULUI AL TREILEA
–proba scrisă–**

- ⇒ 1840 – „*Alexandru Lăpușneanul*” – Costache Negruzzi
- ⇒ 1877 – „*Povestea lui Harap-Alb*” – Ion Creangă
- ⇒ 1881 – „*Moara cu noroc*” – Ioan Slavici
- ⇒ 1883 – „*Luceafărul*” – Mihai Eminescu
- ⇒ 1884 – „*O scrisoare pierdută*” – Ion Luca Caragiale
- ⇒ 1905 – „*Rugăciune*” de Octavian Goga
- ⇒ 1916 – „*Plumb*” – George Bacovia
- ⇒ 1919 – „*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*” – Lucian Blaga
- ⇒ 1920 – „*Ion*” – Liviu Rebreanu
- ⇒ 1923 – „*Aci sosi pe vremuri*” – Ion Pillat
- ⇒ 1927 – „*Testament*” – Tudor Arghezi
- ⇒ 1927 – „*Meșterul Manole*” – Lucian Blaga
- ⇒ 1930 – „*Baltagul*” – Mihail Sadoveanu
- ⇒ 1930 – „*Riga Crypto și lapona Enigel*” – Ion Barbu
- ⇒ 1930 – „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*” – Camil Petrescu
- ⇒ 1933 – „*Maitreyi*” – Mircea Eliade
- ⇒ 1938 – „*Enigma Otiliei*” – G. Călinescu
- ⇒ 1955-1967 – „*Moromeșii*” – Marin Preda
- ⇒ 1964 – „*Leoaică tânără, iubirea*” – Nichita Stănescu
- ⇒ 1968 – „*Iona*” – Marin Sorescu
- ⇒ 1980 – „*Cel mai iubit dintre pământeni*” – Marin Preda

**SCRIITORII ȘI OPERELE LOR.
PUNCTE DE REPER ÎN RAPORT CU GENURILE,
SPECIILE ȘI CURENTELE/ ORIENTĂRILE LITERARE**

➤ **PENTRU GENUL LIRIC**

- ⇒ 1883 – „*Luceafărul*” – Mihai Eminescu – romantism
- ⇒ 1905 – „*Rugăciune*” – Octavian Goga – prelungiri ale clasicismului și ale romantismului
- ⇒ 1916 – „*Plumb*” – George Bacovia – simbolism
- ⇒ 1927 – „*Testament*” – Tudor Arghezi – modernism
- ⇒ 1919 – „*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*” – Lucian Blaga – modernism
- ⇒ 1930 – „*Riga Crypto și lapona Enigel*” – Ion Barbu – modernism
- ⇒ 1923 – „*Aci sosi pe vremuri*” – Ion Pillat – tradiționalism
- ⇒ 1964 – „*Leoaică tânără, iubirea*” – Nichita Stănescu – neomodernism

➤ **PENTRU GENUL EPIC**

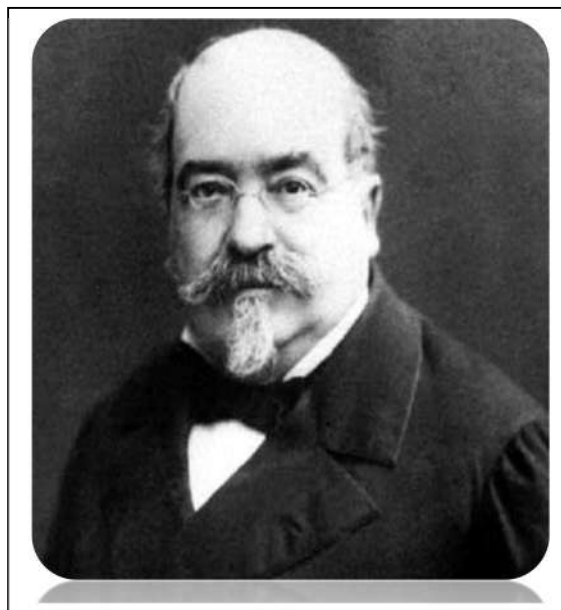
- ⇒ 1877 – „*Povestea lui Harap-Alb*” – Ion Creangă – basm cult
- ⇒ 1881 – „*Moara cu noroc*” – Ioan Slavici – nuvelă realist-psihologică
- ⇒ 1920 – „*Ion*” – Liviu Rebreanu – roman obiectiv și de inspirație rurală
- ⇒ 1938 – „*Enigma Otiliei*” – G. Călinescu – roman realist, de factură balzaciană, citadin
- ⇒ 1930 – „*Baltagul*” – Mihail Sadoveanu – roman realist-mitic
- ⇒ 1930 – „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*” – Camil Petrescu – roman modern, subiectiv și psihologic
- ⇒ 1933 – „*Maitreyi*” – Mircea Eliade – roman al experienței
- ⇒ 1955-1967 – „*Moromeții*” – Marin Preda – romanul postbelic, obiectiv și de inspirație rurală
- ⇒ 1980 – „*Cel mai iubit dintre pământeni*” – Marin Preda – romanul postbelic

➤ **PENTRU GENUL DRAMATIC**

- ⇒ 1884 – „*O scrisoare pierdută*” – Ion Luca Caragiale – comedie
- ⇒ 1927 – „*Meșterul Manole*” – Lucian Blaga – dramă de idei
- ⇒ 1968 – „*Iona*” – Marin Sorescu – dramă postbelică

➤ **PENTRU STUDIILE CRITICE**

- ⇒ 1840 – „*Dacia literară*” – Mihail Kogălniceanu
- ⇒ 1889 – „*Eminescu și poeziile lui*” – Titu Maiorescu
- ⇒ 1919 – „*Modernismul lovinescian*” – Eugen Lovinescu

„DACIA LITERARĂ”

1840

coordonată de Mihail Kogălniceanu

„DACIA LITERARĂ”

Literatura română a cunoscut o altfel de abordare în perioada pașoptistă, deoarece pașoptismul este un curent ideologic care cuprinde viziunea, principiile și starea de spirit a participanților de la Revoluția din anul 1848 și vizează dezvoltarea politică și culturală pentru întreg teritoriul românesc. În plan cultural, pașoptismul își propune întemeierea învățământului național, a teatrului, întemeierea presei și diferențierea treptată a literaturii.

Prin afirmarea unor scriitori în perioada pașoptistă, se nuanțează începutul modernității noastre culturale.

Unul dintre privilegiile pe care pașoptismul îl acordă scriitorilor îl constituie nevoia ca aceștia „să ardă etapele” scriiturii, ceea ce a permis coexistența curentelor literare în opera aceluiași autor și chiar în aceeași creație.

Pentru literatura română, pașoptismul a fost un curent literar ce ilustra o ipostază a romantismului românesc.

În această perioadă, dezvoltarea literaturii le revenea revistelor promovate de Mihail Kogălniceanu, revista „*Propășirea*”, revista „*România literară*” și revista „*Dacia literară*”, cea din urmă fiind și promotoarea „ *direcției naționale*”.

Mihail Kogălniceanu își propune, prin intermediul revistei „*Dacia literară*”, să traseze noi linii în abordarea literaturii și să unească, din punct de vedere cultural, românii de pe fostul teritoriu al Daciei.

În anul 1840, în primul număr al revistei, Mihail Kogălniceanu, prin articolul „*Introducere*” pe care îl redactează, conține manifestul romantismului românesc.

În incipitul articolului, axat pe necesitatea literaturii originale și naționale, Mihail Kogălniceanu încurajează scriitorii să publice scrieri originale „*Așadar, foaia noastră va fi un repertoriu general al literaturii românești*”. Kogălniceanu, ale cărui directive esențiale sunt constituite de interzicerea traducerilor: „*Dorul imitației [...] omoară în noi duhul național*”, promovarea unei literaturi originale: „*Dacia [...] va primi în coloanele sale cele mai bune scrieri originale*”, adoptarea unei critici obiective: „*vom critica cartea, iar nu persoana*”, oferă și referiri la subiectele pe care scriitorii să le valorifice în operele lor. Astfel, avem ca surse de inspirație: istoria națională „*istoria noastră are destule fapte istorice*”, peisajul patriei „*frumoasele noastre țări sunt destul de mari*” și folclorul autohton: „*obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice*”.

O ilustrare a modelării arhitecturii literare pe conceptul creat de directivele și criteriile revistei coordonate de Mihail Kogălniceanu se evidențiază în nuvela istorică, inspirată din istoria națională, „*Alexandru Lăpușneanul*”, scrisă de Costache Negruzzi, și publicată în primul număr al revistei, în anul 1840.

În cadrul acestei nuvele obiective, autorul schimbă adevărul istoric, procedează intitulat *licență istorică*, ceea ce conferă textului originalitatea impusă de criteriile publicației lui Kogălniceanu, iar naratorul intervine în text numai pentru a sublinia anumite aspecte ce reies din faptele personajului principal, domnitorul Alexandru Lăpușneanul.

Concluzionând toate aceste aspecte, putem spune că Mihail Kogălniceanu, prin obiectivele punctate în revista „*Dacia literară*”, are o contribuție deosebită în punerea bazelor unei literaturi române originale.

-PAȘOPTISMUL-
Revista „DACIA LITERARĂ”

1840

coordonată de Mihail Kogălniceanu

→ 1840

→ **Pasoptismul**: curent ideologic care cuprinde viziunea, principiile și starea de de spirit a participanților la Revoluția din 1848

vizează • politica

- cultura ⇒ învățământ național
- ⇒ întemeierea teatrului, presei
- ⇒ diferențierea treptată a literaturii
- ⇒ afirmarea unor scriitori= începutul modernității noastre culturale.

→ **Nevoia de ardere a etapelor scrierii**

„să ardă etapele” = coexistența curentelor literare în opera unui scriitor și chiar în aceeași creație

→ **Pasoptismul**= curent literar = o ipostază a romantismului românesc.

→ **Dezvoltarea literaturii** ⇒ reviste promovate de Mihail Kogălniceanu:

- ⇒ Dacia literară = promotoarea direcției naționale
- ⇒ Propășirea
- ⇒ România literară

→ **Articolul „Introducere”** – 1840, în nr. 1 al revistei „Dacia literară”, redactat de **Mihail Kogălniceanu**, constituie manifestul romantismului românesc.

→ La începutul articolului, axat pe necesitatea literaturii originale și naționale, Mihail Kogălniceanu încurajează scriitorii să publice scrieri originale „Așadar, foaia noastră va fi un repertoriu al literaturii românești.”

⇒ **Directive:**

① **Interzicerea traducerilor**

„Dorul imitației omoară în noi duhul național”

② **Promovează o literatură originală**

„Dacia [...] va primi în coloanele sale cele mai bune scrieri originale.”

③ **Adoptă o critică obiectivă**

„vom critica cartea, iar nu persoana”

⇒ **Oferă surse de inspirație:**

① **istoria națională**

„istoria noastră are destule fapte eroice”

② **peisajul patriei**

„frumoasele noastre țări sunt destul de mari”

③ **folclorul autohton**

„obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice”

→ O ilustrare a modelării arhitecturii literare pe directivele și criteriile revistei coordonate de Mihail Kogălniceanu, se evidențiază în nuvela istorică cu caracter romantic „**Alexandru Lăpușeanul**” scrisă de Costache Negruzzi.

+ referiri la modul de construcție a textului pe baza criteriilor revistei „**Dacia literară**”

→ **Concluzia:** Mihail Kogălniceanu prin obiectivele punctate în revista „**Dacia literară**” are o contribuție deosebită în punerea bazelor unei literaturi române originale.

**-NUVELA ISTORICĂ CU CARACTER ROMANTIC-
„ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL”**

1840

de Costache Negruzzi

TEMA ȘI VIZIUNEA DESPRE LUME ÎN „ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL”

Costache Negruzzi s-a făcut remarcant prin numeroasele sale opere printre care se evidențiază nuvela istorică, cu caracter romantic, „*Alexandru Lăpușneanul*”, publicată în anul 1840, în primul număr al revistei „*Dacia literară*”, coordonată de Mihail Kogălniceanu.

Nuvela istorică este o specie a genului epic preferată de romantici.

Tema pe care arhitectura textului o valorifică pe parcursul întregului fir narativ este istoria națională, evenimentele fiind modificate prin procedeul de licență istorică.

Titlul textului, „*Alexandru Lăpușneanul*”, este un macrosemn ce face trimitere la personajul a cărui evoluție se urmărește pe parcursul firului narativ, fiind un personaj eponim. Se observă articolul hotărât enclitic „l” care este un element arhaic ce are funcție emfatică trimițând la ideea de individ excepțional pus în situații excepționale, nuanțând caracterul romantic al nuvelei.

Din punctul de vedere al arhitecturii literare, textul este structurat în patru capitole precedate de mottouri, replicile memorabile ale personajelor: „*Dacă voi nu mă vrei, eu vă vreau*”, „*Ai să dai samă, doamnă*”, „*Capul lui Moțoc vrem*” și „*De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu*”.

Ațiunea este constituită din înlănțuirea logică a evenimentelor narate și îl are în centru pe domnitorul Moldovei, Alexandru Lăpușneanul, personajul principal al cărui destin este urmărit pe parcursul întregului fir epic. Astfel, firul narativ îl prezintă pe Lăpușneanul care are experiența primei domnii și care sancționează trădarea de care a avut parte în prima domnie, adunând boierii la un ospăț, unde i-a măcelărit, decapitându-i și ordonându-le capetele într-o piramidă. Astfel, Lăpușneanul intuiește planul boierilor de a-l înlătura, fapt nerealizabil până la îmbolnăvirea acestuia, unde, pe patul de moarte fiind, domnitorul este otrăvit de boieri cu ajutorul soției sale, Ruxanda.

Se remarcă în cadrul conținutului narativ o a doua trăsătură a romantismului: antiteza dintre domnitorul Moldovei, Alexandru Lăpușneanul, care ilustrează tipul tiranului, și soția sa Ruxanda, care este o femeie delicată și sensibilă.

Stilul obiectiv și narațiunea la persoana a III-a denotă faptul că naratorul intervine doar pentru a sublinia diferite aspecte ce reies din comportamentul personajului, naratorul lăsându-și personajul să se miște singur, fapt pus în evidență când Lăpușneanul se adresează într-o cuvântare „deșănțată” boierilor prezenți la slujba din biserică și din care reiese puterea de disimulare a protagonistului.

Notabil este și aspectul că finalul nuvelei conferă veridicitate scriiturii prin prezentarea locului unde este înmormântat Lăpușneanul, „*mănăstirea Slatina*”.

Concluzionând toate aceste aspecte, putem spune că textul „*Alexandru Lăpușneanul*” prezintă tema și viziunea despre lume într-o manieră originală prin reconstituirea unor evenimente din istoria Moldovei secolului al XVI-lea.

**-NUVELA ISTORICĂ-
ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL**

1840

de Costache Negruzzi

→ **1840** - primul număr al revistei „Dacia literară”, coordonată de Mihail Kogălniceanu cu

- principala directivă: promovarea originalității
- sursa de inspirație: istoria națională

→ **Nuvela**= specie epică preferată de romantici

→ **Titlul** → prezintă personajul a cărui evoluție se urmărește.
→ „I” final= element arhaic= funcție emfatică= individul excepțional pus în situații excepționale => caracter romantic.

→ **Tema** → istoria națională- evenimentele modificate= LICENȚĂ ISTORICĂ

→ **Structura** → echilibrată
→ 4 capitole

- „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau”
- „Ai să dai samă, doamnă”
- „Capul lui Moțoc vrem”
- „De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu”

→ **Acțiunea:**

→ Lăpușneanul → are experiența primei domnii
↓
trădarea de care a avut parte a înlăturat-o în a doua domnie
↓
a chemat boierii la un ospăț
i-a măcelărit ←
↓
piramida din cele 47 de capete → intimidarea inamicilor

→ La întoarcerea pentru a doua domnie, Lăpușneanul este înștiințat de către boierii Spancioc, Moțoc, Veveriță și Stroici că nu mai este dorit → Lăpușneanul afirmă „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau” → Lăpușneanul intuiește planul boierilor de a-l înlătura, fapt nerealizabil până la îmbolnăvirea acestuia, unde pe patul de moarte fiind, este otrăvit de boieri cu ajutorul soției sale, Ruxanda.

→ **Antiteza:** Lăpusneanul (tiran, crud)
Ruxanda (delicată, sensibilă)

→ **Stil obiectiv**, narațiunea la pers. a III-a =narratorul intervine doar pentru a sublinia diferite aspecte ce reies din comportamentul personajului → naratorul își lasă personajul să se miște singur.

Lăpușneanul se adresează într-o „cuvântare deșănțată” boierilor prezenți la slujba de duminică, chemându-i la ospăț cu pretextul de a face pace => disimulare

→ „Alexandru Lăpușneanul” = nuvelă istorică ce reprezintă reconstituirea momentelor zburcinate din istoria Moldovei secolului al XVI-lea.

→ **Finalul:** Prezentarea locului unde este înmormântat Lăpușneanul, mănăstirea Slatina = veridicitate

ROMANTISMUL

→ curent literar apărut în Germania și Anglia în secolul al XVIII-lea

→ tema istoriei naționale

→ individul excepțional pus în situații excepționale

→ antiteza

→ sursa de inspirație (istoria națională)

**PUNCTE DE REPER PENTRU ELABORAREA ESEULUI DESPRE
RELAȚIA DINTRE DOUĂ PERSONAJE ÎN
„ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL”**

ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL ȘI RUXANDA

(este tiranul crud)

(este domnița blândă și suavă)

⇒ Referire la secvența în care jupâneasa îi spune Ruxandei să-l determine pe Lăpușneanul să înceteze cu omorurile, iar Lăpușneanul promite că va face acest lucru, dar după două zile, și îi promite soției sale un leac de frică.

⇒ Referire la secvența din final în care Ruxanda hotărăște să-l otrăvească pe Lăpușneanul, la îndemnul boierilor.

**-BASMUL CULT -
„POVESTEA LUI HARAP-ALB”**

1877

de Ion Creangă

TEMA ȘI VIZIUNEA DESPRE LUME ÎN „POVESTEA LUI HARAP-ALB”

Ion Creangă, unul dintre scriitorii canonici ai literaturii române, s-a făcut remarcat prin numeroasele sale scriituri, între care se evidențiază basmul cult „*Povestea lui Harap-Alb*”, publicat în anul 1877, în revista „*Convorbiri literare*”.

Basmul cult este o specie narativă, având autor cunoscut și fiind prezent elementul miraculos. Având personaje verosimile, fantastice sau înzestrate cu puteri supranaturale, basmul conține în sine ideea de traseu inițiativ, dar și lupta dintre principiul binelui și cel al răului, finalizată întotdeauna cu victoria binelui.

Din punctul meu de vedere, Ion Creangă prezintă viziunea sa asupra lumii prin faptul că protagonistul, Harap-Alb, întruchipează tiparul adolescentului aflat la începutul și pe parcursul maturizării sale.

Tema pe care arhitectura textului o valorifică pe parcursul întregului fir narativ este constituită de formarea personalității, în plan secundar fiind lupta dintre bine și rău.

Titlul textului, „*Povestea lui Harap-Alb*”, este un macrosemn ce are două accepții. Una în planul denotativ, făcând trimitere la numele eroului a cărui evoluție se urmărește pe parcursul firului narativ, iar alta, în planul conotativ, făcând referire la dubla identitate a protagonistului, termenul de „Harap” însemnând „slugă”, iar conceptul de „Alb” însemnând nobil sau neexperimentat, ceea ce face trimitere la dubla ipostază a eroului, pe parcursul textului, sau la felul în care este alcătuită ființa umană, trup și suflet.

Acțiunea este constituită din înlănțuirea logică a evenimentelor narate și are în centru personajul masculin, Harap-Alb. Astfel, textul are în poziție inițială formula „*Amu cică era odată într-o țară un craiu*”, care constituie nota personală a autorului asupra conținutului epic și reprezintă o convenție a autorului cu lectorul, din care se observă coordonatele temporale și spațiale, care sunt vagi, neprecizate, făcând acțiunea și personajele credibile doar în aceste condiții. Acțiunea îl prezintă pe Verde împărat care avea numai fete, trimițându-i fratelui său, craiul, care avea numai băieți, o scrisoare în care îi cere să i-l trimită pe cel mai vrednic dintre fiii săi pentru a-l urma la tron. Craiul își supune toți fiii la o probă pe care o trece doar mezinul. Acesta pleacă, iar în drumul spre curtea lui Verde împărat este păcălit de omul spân să coboare în fântână și devine sluga lui, sub identitatea de Harap-Alb. Spânul îl supune la trei probe: să aducă „*sălăți*” din *Grădina Ursului*, să aducă pielea cerbului bătută „*cu pietre scumpe*” și să o aducă pe fata împăratului Roș. Harap-Alb, ajutat de Sfânta Duminică și de tovarășii săi, trece probele, iar fata împăratului Roș îi dezvăluie împăratului Verde identitatea lui Harap-Alb și faptul că spânul este un impostor. Spânul îi taie capul lui Harap-Alb, punând capăt falsei identități, iar fata împăratului Roș îl lipește la loc „*cu trei smicele de măr dulce și-l stropește cu apă moartă și apă vie*”. Calul îl duce pe Spân în înaltul cerului de unde îi dă drumul și acesta se face praf și pulbere, menirea sa de inițiator încheindu-se. Protagonistul se căsătorește cu fata împăratului Roș și moștenește împărăția lui Verde împărat.